

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Kielcach

LKI.410.011.02.2017
P/17/074

- tekst jednolity -

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/17/074 – Ochrona zabytków archeologicznych odkrytych w związku z realizacją inwestycji budowlanych.
Okres objęty kontrolą	Lata 2013-2017 (do 30 września).
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Kielcach.
Kontrolerzy	1. Arkadiusz Pawlik, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKI/89/2017 z 9 października 2017 r. 2. Karol Pokora, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKI/90/2017 z 9 października 2017 r. [dowód: akta kontroli str. 1-2B]
Jednostka kontrolowana	Muzeum Narodowe w Kielcach, Plac Zamkowy 1, 25-010 Kielce (dalej: Muzeum).
Kierownik jednostki kontrolowanej	Dyrektorem Muzeum jest Robert Kotowski. [dowód: akta kontroli str. 3]

II. Ocena kontrolowanej działalności¹

Ocena ogólna	<p>Najwyższa Izba Kontroli ocenia negatywnie działalność Muzeum w zakresie objętym kontrolą. Powyższą ocenę uzasadniają stwierdzone w trakcie kontroli nieprawidłowości, polegające na:</p> <ul style="list-style-type: none">– przyjęciu przez Muzeum 337 zabytków archeologicznych, pomimo braku decyzji Świętokrzyskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Kielcach (dalej: ŚWKZ) o przekazaniu tych zabytków w depozyt;– niezaewidencjonowaniu w <i>Księdze depozytów</i> przekazanych na podstawie decyzji ŚWKZ w depozyt zabytków archeologicznych odkrytych w trakcie prowadzenia badań archeologicznych w związku z realizacją dwóch inwestycji budowlanych;– podjęciu ze znacznym opóźnieniem działań mających na celu uregulowanie statusu posiadania przyjętych 30 października 2012 r. przez Muzeum 123 zabytków archeologicznych, odkrytych w trakcie prowadzenia badań archeologicznych w związku z realizacją inwestycji budowlanej;– niezrealizowaniu zalecenia, po kontroli Straży Pożarnej przeprowadzonej w 2007 r., dotyczącego wykonania w Dawnym Pałacu Biskupów Krakowskich w Kielcach systemu sygnalizacji pożarowej;– nieopracowaniu, do czasu kontroli NIK, instrukcji przygotowania zbiorów do ewakuacji na wypadek powstania zagrożenia;– niepowołaniu, do czasu kontroli NIK, komisji do dokonywania przeglądów stanu zabezpieczeń budowlanych i mechanicznych;– nieterminowym dostosowaniu instrukcji bezpieczeństwa pożarowego dla pięciu obiektów wchodzących w skład Muzeum oraz <i>Planu ochrony Muzeum</i> do wymogów stosownego rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego;– niedokonywaniu corocznej aktualizacji <i>Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowej</i>.
--------------	---

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

1. Prawne, organizacyjne i finansowe warunki zachowania trwałości zabytków archeologicznych odkrytych w związku z realizacją inwestycji budowlanych

Opis stanu faktycznego

1.1. Struktura organizacyjna Muzeum oraz kwalifikacje pracowników merytorycznych w dziedzinie archeologii

Muzeum stanowi instytucję kultury prowadzoną wspólnie przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (dalej: Minister) oraz województwo świętokrzyskie. Jest wpisane do dwóch rejestrów prowadzonych przez Ministra: tj. *Państwowego rejestru Muzeów*² oraz *Rejestru instytucji kultury*³. Zgodnie ze statutem nadanym zarządzeniem Ministra⁴, Muzeum może gromadzić zbiory z zakresu: sztuki, historii, kartografii, sfragistyki⁵, falerystyki⁶, medalierstwa, numizmatyki, etnografii, przyrody, geologii, techniki, archeologii oraz literatury. Struktura organizacyjna Muzeum obejmuje następujące oddziały:

- Dawny Pałac Biskupów Krakowskich w Kielcach;
- Muzeum Lat Szkolnych Stefana Żeromskiego w Kielcach;
- Muzeum Dialogu Kultur w Kielcach;
- Pałacyk Henryka Sienkiewicza w Oblęgorku;
- Muzeum Archeologiczne w Wiślicy (od 1 stycznia 2017 r.). [dowód: akta kontroli str. 3-31, 48-66]

Zgodnie z *Regulaminem organizacyjnym Muzeum* do zadań Działu Archeologii należało m.in. gromadzenie i opracowywanie zbiorów z zakresu historii materialnej dawnych społeczeństw, a nadzór nad nim sprawował Zastępca Dyrektora ds. Naukowych. W dziale tym zatrudniony był jeden pracownik na stanowisku asystenta muzealnego, który posiadał tytuł doktora nauk humanistycznych w zakresie archeologii. [dowód: akta kontroli str. 32-38, 67-69]

Zgodnie z zakresem czynności, do zadań głównego inwentaryzatora Muzeum należało m.in. (...) *kierowanie całokształtem spraw związanych z wpływem muzealiów; sprawowanie nadzoru nad bezpieczeństwem i stanem zachowania zgromadzonych w muzeum muzealiów; przyjmowanie w depozyt dóbr kultury i wydawanie w depozyt muzealiów; prowadzenie centralnej dokumentacji wpływu i ruchu muzealiów oraz przyjmowanie i wydawanie depozytów; nadzorowanie prowadzonych przez działy i oddziały muzeum dokumentacji muzealiów.* [dowód: akta kontroli str. 447-448]

1.2. Procedury przyjęte lub stosowane w zakresie przyjmowania w depozyt zabytków archeologicznych będących przedmiotem kontroli

W Muzeum nie określono procedur dotyczących przyjmowania w depozyt zabytków archeologicznych oraz zasad ich ewidencjonowania. [dowód: akta kontroli str. 47]

Dyrektor Muzeum Robert Kotowski wyjaśnił, iż żaden przepis prawa nie zobowiązuje Muzeum do posiadania oddzielnej procedury w zakresie przyjmowania w depozyt zabytków archeologicznych. [dowód: akta kontroli str. 435, 437]

W Muzeum obowiązywały procedury pozyskiwania muzealiów oraz ewidencjonowania muzealiów.

W procedurze pozyskiwania muzealiów, jako źródło ich otrzymania wskazano: zakupy, darowizny oraz depozyty. Podano, że Muzeum może przyjąć zabytek na podstawie

² Od 22 maja 2000 r. pod numerem 62/99. W związku z połączeniem 1 stycznia 2017 r. Muzeum oraz Muzeum Regionalnego w Wiślicy, Muzeum otrzymało nowy numer – 98/2017.

³ Od 20 lipca 2011 r. pod numerem 66/2006.

⁴ Zarządzenie z 30 grudnia 2016 r. w sprawie nadania statutu Muzeum. Poprzednio w tym zakresie obowiązywało zarządzenie z 4 grudnia 2014 r.

⁵ Nauka pomocnicza historii zajmująca się badaniem pieczęci jako źródeł historycznych, a także ich historię i powstawaniem.

⁶ Nauka pomocnicza historii zajmująca się orderami, odznaczeniami i innymi odznakami i znakami honorowymi, nadawanymi osobom zasłużonym dla monarchii, państwa lub innej organizacji posiadającej prawo nadawania odznaczeń.

protokołu przyjęcia. Decyzję o jego przyjęciu podejmuje Dyrektor Muzeum na podstawie opinii Komisji Zakupu i Wpływu Muzealiów (dalej: Komisja).

W procedurze ewidencjonowania muzealiów wskazano, iż Dział Głównego Inwentaryzatora rejestruje pozyskany zabytek w komputerowej Bazie Danych MONA (Księdze Akcesji). Wpis do księgi inwentarzowej działu nastąpić powinien na podstawie opracowanej karty katalogu naukowego eksponatu.

W powyższych procedurach nie określono żadnych terminów odnoszących się do wykonywania przez pracowników Muzeum poszczególnych działań związanych z pozyskiwaniem muzealiów i ich ewidencjonowaniem. [dowód: akta kontroli str. 797-812]

1.3. Źródła finansowania działalności Muzeum

W badanym okresie struktura wydatków Muzeum przedstawiała się następująco:

- w 2013 r. – wynagrodzenia 56,4%, inwestycje 1,4%, remonty 0,5%, inne 41,7%;
- w 2014 r. – wynagrodzenia 32,9%, inwestycje 2,0%, remonty 34,8%, inne 30,3%;
- w 2015 r. – wynagrodzenia 39,9%, inwestycje 0,9%, remonty 16,5%, inne 42,7%;
- w 2016 r. – wynagrodzenia 61,1%, inwestycje 0,4%, remonty 1,8%, inne 36,7%;
- w 2017 r. (do 30 września) – wynagrodzenia 61,8%, inwestycje 2,8%, remonty 2,5%, inne 32,9%.

W latach 2013-2017 (do 30 września) Muzeum finansowało swoją działalność z następujących źródeł, ujętych w planach finansowych:

- dochody z własnej działalności, w tym: w 2013 r. – 1.004 tys. zł, w 2014 r. – 1.005 tys. zł, w 2015 r. – 1.000 tys. zł, w 2016 r. – 955 tys. zł oraz w 2017 – 930,5 tys. zł;
- dotacje majątkowe od organizatorów: w 2013 r. – 299,4 tys. zł, w 2014 r. – 310 tys. zł, w 2015 r. – 318,1 tys. zł, w 2016 r. – 26,9 tys. zł oraz w 2017 – 417 tys. zł;
- dotacje celowe: w 2013 r. – 102,8 tys. zł, w 2014 r. – 6.238,9 tys. zł, w 2015 r. – 1.537,3 tys. zł, w 2016 r. – 63 tys. zł oraz w 2017 r. – 552 tys. zł;
- dotacje podmiotowe: w 2013 r. – 7.860 tys. zł, w 2014 r. – 7.527,2 tys. zł, w 2015 r. – 7.893,2 tys. zł, w 2016 r. – 8.497,7 tys. zł oraz w 2017 r. – 8.323,4 tys. zł.

Udział poszczególnych ww. źródeł finansowania w działalności Muzeum wyniósł odpowiednio:

- dochody z własnej działalności: w 2013 r. – 10,9%, w 2014 r. – 6,6%, w 2015 r. – 9,3%, w 2016 r. – 10% oraz w 2017 r. – 9,1%;
- dotacje majątkowe od organizatorów: w 2013 r. – 3,2%, w 2014 r. – 2,1%, w 2015 r. – 3%, w 2016 r. – 0,3% oraz w 2017 r. – 4,1%;
- dotacje celowe: w 2013 r. – 1,1%, w 2014 r. – 41,4 %, w 2015 r. – 14,3%, w 2016 r. – 0,7% oraz w 2017 r. – 5,4%;
- dotacje podmiotowe: w 2013 r. – 84,8%, w 2014 r. – 49,9%, w 2015 r. – 73,4%, w 2016 r. – 89% oraz w 2017 r. – 81,4%.

Zarówno w planach finansowych Muzeum jak i w ewidencji księgowej nie wyszczególniano środków przeznaczonych na ochronę zbiorów (w tym archeologicznych) i ich konserwację. [dowód: akta kontroli str. 74-133, 660-665]

Dyrektor Muzeum Robert Kotowski wyjaśnił m.in.: *W planach finansowych Muzeum, środki na zakup materiałów konserwatorskich wykazywane są w pozycji zużycie materiałów. Wzór planu finansowego został opracowany przez organizatora, tj. Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego i nie przewiduje pozycji „środki przeznaczone na ochronę zbiorów, w tym archeologicznych i ich konserwację”. Ich zakup jest ewidencjonowany na wyodrębnionym koncie księgowym. Szczegółowa ich wartość jest wykazana w objaśnieniach do planów finansowych, które są dokumentami dodatkowymi do planów. Materiały konserwatorskie, które są nabywane przez Pracownię Konserwatorską służą do konserwacji dzieł sztuki w ramach bieżącej pracy działu i są finansowane z dotacji podmiotowej. (...)* [dowód: akta kontroli str. 649, 651]

W kontrolowanym okresie Muzeum nie prowadziło badań archeologicznych związanych z pracami budowlanymi, w związku z tym nie ubiegało się o dofinansowanie na realizację takich badań. [dowód: akta kontroli str. 458]

1.4. Kontrolowanie działalności Muzeum

W okresie objętym kontrolą, ŚWKZ lub działający z jego upoważnienia pracownicy Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Kielcach nie przeprowadzali w Muzeum kontroli w zakresie przestrzegania i stosowania przepisów dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, w szczególności dotyczących spełniania warunków: trwałego przechowywania zabytków archeologicznych przyjętych w depozyt, ich inwentaryzacji i odpowiednich prac konserwatorskich oraz ich udostępniania w celach naukowych.

Upoważnieni przez współorganizatorów Muzeum – pracownicy Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego nie przeprowadzali w latach 2013-2017 (do 30 września) kontroli dotyczących zabytków archeologicznych oraz zapewnienia bezpieczeństwa zbiorów, w tym archeologicznych.

Wypełnianie przez Muzeum powinności wobec zbiorów archeologicznych nie było przedmiotem nadzoru ze strony Rady Muzeum. [dowód: akta kontroli str. 134, 139-149, 431, 434]

1.5. Stan techniczny obiektów (pomieszczeń) służących do przechowywania i ekspozycji zabytków archeologicznych

Zabytki archeologiczne przechowywane są w magazynach znajdujących się w dwóch obiektach wchodzących w skład Muzeum: Pałacu Biskupów Krakowskich – Skrzydło Północnym oraz Muzeum Dialogu Kultur.

Muzeum prowadziło dla tych budynków zgodnie z art. 64 ust. 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane⁷ książki obiektów budowlanych, które zawierały wpisy świadczące, że obiekty poddawane były rocznym i pięcioletnim kontrolom stanu technicznego. Do książek tych dołączone były protokoły z tych kontroli. Kontrole obiektów roczne oraz pięcioletnie swoim zakresem obejmowały elementy wymienione w art. 62 ust. 1 pkt 1 lit. a-c oraz pkt 2 Prawa budowlanego. [dowód: akta kontroli str. 73, 150-188]

W protokołach z kontroli dotyczących Muzeum Dialogu Kultur nie sformułowano zaleceń w przedmiocie wykonania określonych robót remontowych i napraw. [dowód: akta kontroli str. 165-188]

Podczas kontroli okresowej pięcioletniej przeprowadzonej w Pałacu Biskupów Krakowskich – Skrzydło Północnym we wrześniu 2015 r. stwierdzono usterki, polegające m.in. na ubytkach w elewacji budynku. W protokole z tej kontroli sformułowano zalecenie dotyczące wykonania renowacji elewacji budynku w terminie do następnej kontroli okresowej, tj. do listopada 2016 r. Do czasu rozpoczęcia kontroli NIK zalecenie nie zostało zrealizowane. [dowód: akta kontroli str. 150-164]

Dyrektor Muzeum Robert Kotowski wyjaśnił m.in.: *Dawny Pałac Biskupów Krakowskich to budynek z kilkunastowieczną tradycją (...) z racji czego znajduje się on pod szczególną opieką ŚWKZ. Prowadzenie wszelkich prac remontowo-konserwacyjnych wymaga uzyskania pozwolenia na budowę, a także akceptacji w/w urzędu. Ponadto zgodnie z wymogami Konserwatora prace powinny mieć charakter całościowy, obejmujący swoim zasięgiem, w miarę możliwości, cały budynek. Mając na uwadze powyższe wytyczne w 2016 roku został złożony kompleksowy projekt pn. „Pałac w Muzeum. Muzeum w Pałacu. Ochrona zachowanie i udostępnienie na cele publiczne zabytków ruchomych i nieruchomych o znaczeniu ogólnopolskim” do Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, w którym przewidziano prace remontowo-renowacyjne przy elewacji Dawnego Pałacu Biskupów Krakowskich. Wszystkie wymienione w protokole okresowej kontroli obiektu budowlanego z września 2015 r. prace np. renowacja warstwy fakturkowej elewacji północnej (...) zostały ujęte w zadaniach złożonego projektu.* [dowód: akta kontroli str. 436-437]

Po przeprowadzonej w lipcu 2007 r. kontroli, komendant miejski Państwowej Straży Pożarnej w Kielcach wydał 9 sierpnia 2007 r. decyzję, w której nakazał m.in. wykonać w Dawnym Pałacu Biskupów Krakowskich w Kielcach system sygnalizacji pożarowej (dalej: SSP) obejmujący urządzenia sygnalizacyjno-alarmowe w ochronie całkowitej. Powyższe

⁷ Dz. U. z 2017 r. poz. 1332, ze zm.

zalecenie winno zostać wykonane do 31 lipca 2008 r. Do czasu rozpoczęcia kontroli NIK nie zostało ono zrealizowane. [dowód: akta kontroli str. 180-237]

Powiatowy Inspektorat Nadzoru Budowlanego dla Miasta Kielce nie przeprowadzał kontroli w obiektach Muzeum służących do przechowywania zabytków archeologicznych. [dowód: akta kontroli str. 134]

Powierzchnię magazynową Muzeum przeznaczoną do składowania zabytków archeologicznych stanowią trzy pomieszczenia⁸ o łącznej powierzchni 137,3 m². W pomieszczeniach tych znajduje się 58 regałów zajmujących powierzchnię 52,1 m², co stanowi 40% ogólnej powierzchni pomieszczeń magazynowych.

Łączna kubatura 58 regałów wynosi 77,4 m³. Kubatura zajęta przez zabytki archeologiczne wynosi 74,2 m³ (tj. 96% kubatury ogółem), w tym zabytki pozyskane w wyniku badań archeologicznych prowadzonych w związku z realizacją dwóch inwestycji budowlanych *Budowa drogi krajowej nr 78 na odcinku północnej obwodnicy Jędrzejowa* (dalej: *Budowa drogi krajowej*) oraz *Budowa drogi ekspresowej S7 na odcinku Jędrzejów – granica województwa świętokrzyskiego/małopolskiego* (dalej: *Budowa drogi ekspresowej*) – 10,7 m³ (14%). Pozostała do wykorzystania kubatura regałów wynosi 3,2 m³ (4%). Zabytki składowane są w tekturowych pudełkach oraz w woreczkach, w których umieszczone są papierowe metryczki zawierające następujące informacje: numer inwentarzowy zabytku, nazwa miejscowości, z której pochodzi zabytek, stanowisko archeologiczne, z którego pochodzi zabytek, nazwisko osoby, która prowadziła dane badania.

Przed drzwiami wejściowymi do pomieszczeń przeznaczonych do składowania zabytków archeologicznych umieszczono gaśnice. Wewnątrz tych pomieszczeń znajdują się włączniki instalacji przeciwpożarowej, urządzenia do ogrzewania i wentylacji oraz do pomiaru temperatury i wilgotności.

Szczegółowym badaniem objęto 15 zabytków wydzielonych⁹ oraz cztery opakowania zbiorczych zabytków masowych¹⁰. Ustalono, iż ww. zabytki przechowywane są w miejscu wskazanym w dokumentacji archeologicznej i odpowiadają opisowi wynikającemu z tej dokumentacji. [dowód: akta kontroli str. 439-446, 452-453]

1.6. Zapewnienie bezpieczeństwa fizycznego zabytkom archeologicznym

Decyzją wojewody świętokrzyskiego z 23 sierpnia 2000 r. Muzeum zostało ujęte w wykazie obszarów, obiektów i urządzeń podlegających obowiązkowej ochronie, o którym mowa w art. 5 ust. 3 ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia¹¹. [dowód: akta kontroli str. 238]

Dyrektor Muzeum powołał 30 kwietnia 2001 r. wewnętrzną służbę ochrony. Fizyczna ochrona zbiorów archeologicznych zgromadzonych w Muzeum polegała m.in. na ich dozorcze oraz obsłudze zabezpieczeń technicznych i była wykonywana przez kwalifikowanych pracowników ochrony fizycznej – będących pracownikami Muzeum, zgodnie z § 18 rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 września 2014 r. w sprawie zabezpieczenia zbiorów muzeum przed pożarem, kradzieżą, i innym niebezpieczeństwem grożącym ich zniszczeniem lub utratą¹² (dalej: rozporządzenie w sprawie zabezpieczenia zbiorów). [dowód: akta kontroli str. 239]

1.7. Stan bezpieczeństwa pożarowego w obiektach Muzeum

Muzeum posiadało instrukcje bezpieczeństwa pożarowego, oddzielne dla nw. obiektów:

- Dawnego Pałacu Biskupów Krakowskich w Kielcach;
- Muzeum Lat Szkolnych Stefana Żeromskiego w Kielcach;

⁸ Dwa pomieszczenia znajdują się na poddaszu w Pałacu Biskupów Krakowskich – Skrzydło Północnym, jedno na poddaszu w Muzeum Dialogu Kultur.

⁹ Zabytki te zostały odkryte w trakcie prowadzenia badań archeologicznych w związku z realizacją inwestycji *Budowa drogi krajowej*.

¹⁰ Zabytki te zostały odkryte w trakcie prowadzenia badań archeologicznych w związku z realizacją inwestycji *Budowa drogi ekspresowej*.

¹¹ Dz. U. z 2017 r. poz. 2213.

¹² Dz. U. poz. 1240.

- Budynku wystawienniczo – administracyjnego przy ulicy Orlej w Kielcach;
- Muzeum Dialogu Kultur w Kielcach;
- Pałacyku Henryka Sienkiewicza w Oblęgorku.

Ww. instrukcje, zgodnie z § 6 ust. 7 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 czerwca 2010 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów¹³ (dalej: rozporządzenie w sprawie ochrony przeciwpożarowej), były poddawane okresowej aktualizacji, co najmniej raz na dwa lata. [dowód: akta kontroli str. 240-297]

Zgodnie z § 31 rozporządzenia w sprawie zabezpieczenia zbiorów, dyrektorzy muzeów, w terminie 12 miesięcy od dnia wejścia w życie tego rozporządzenia (tj. od 1 stycznia 2015 r.), dostosują opracowane na podstawie dotychczasowych przepisów instrukcje bezpieczeństwa pożarowego do wymogów rozporządzenia.

Instrukcje bezpieczeństwa pożarowego dla ww. pięciu obiektów zostały dostosowane 6 października 2017 r do wymogów przedmiotowego rozporządzenia. Pracownicy Muzeum zostali zapoznani z tymi instrukcjami. [dowód: akta kontroli str. 240-298, 300, 302, 304, 306, 308, 642-644, 682, 901-908]

Muzeum nie posiadało instrukcji bezpieczeństwa pożarowego dla Muzeum Archeologicznego w Wiślicy, gdyż na podstawie § 6 ust. 8 pkt 1 rozporządzenia w sprawie ochrony przeciwpożarowej, nie było zobowiązane do jej posiadania¹⁴. [dowód: akta kontroli str. 454]

1.8. Przygotowanie zbiorów do ewakuacji na wypadek powstania zagrożenia

Zgodnie z § 30 ust. 1 rozporządzenia w sprawie zabezpieczenia zbiorów, ewakuację zbiorów realizuje się na podstawie instrukcji przygotowania zbiorów do ewakuacji.

Do czasu rozpoczęcia kontroli NIK nie opracowano instrukcji przygotowania zbiorów do ewakuacji na wypadek powstania zagrożenia. [dowód: akta kontroli str. 312]

1.9. Plan ochrony dla Muzeum i analizy stanu zabezpieczenia

W 2013 r. został opracowany *Plan ochrony Muzeum*, który zawierał elementy wymagane rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 1 grudnia 2008 r. w sprawie zabezpieczania zbiorów w muzeach przed pożarem, kradzieżą i innym niebezpieczeństwem grożącym zniszczeniem lub utratą zbiorów oraz sposobów przygotowania zbiorów do ewakuacji w razie powstania zagrożenia¹⁵. Został on, zgodnie z art. 7 ust. 1 ustawy o ochronie osób i mienia, uzgodniony z komendantem wojewódzkim Policji w Kielcach. [dowód: akta kontroli str. 313-351]

Zgodnie z § 31 rozporządzenia w sprawie zabezpieczenia zbiorów, dyrektorzy muzeów, w terminie 12 miesięcy od dnia wejścia w życie tego rozporządzenia (tj. od 1 stycznia 2015 r.), dostosują opracowane na podstawie dotychczasowych przepisów plany ochrony muzeów do wymogów rozporządzenia.

¹³ Dz. U. Nr 109, poz. 719.

¹⁴ Zgodnie z § 6 ust. 8 pkt 1 rozporządzenia w sprawie ochrony przeciwpożarowej, instrukcja bezpieczeństwa pożarowego nie jest wymagana dla obiektów lub ich części, jeżeli nie występuje w nich strefa zagrożenia wybuchem, a ponadto: kubatura brutto budynku lub jego części stanowiącej odrębną strefę pożarową nie przekracza 1000 m³.

Muzeum Archeologiczne w Wiślicy składa się z Pawilonu Archeologicznego i podziemnej trasy. Kubatura brutto ww. pawilonu, obiektu zlokalizowanego na wydzielonej geodezyjnie działce, wynosi 790,00m³. Podziemia stanowią wydzieloną część podpiwniczoną pod Kolegiatą Wiślicką z niezależnym wejściem z poziomu terenu. Budowla zlokalizowana jest na odrębnej wydzielonej działce stanowiącej własność Parafii Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Wiślicy. Kubatura brutto trasy podziemnej wynosi 926,06 m³. Zarówno kubatura brutto Pawilonu Archeologicznego, jak i podziemi pod Kolegiatą nie przekraczają 1000 m³. Stosownie do § 6 ust. 8 pkt 1 ww. rozporządzenia dla Pawilonu Archeologicznego, jak też trasy podziemnej, instrukcja bezpieczeństwa pożarowego nie była wymagana.

¹⁵ Dz. U. Nr 229, poz. 1528 (uchylone z dniem 1 stycznia 2015 r.).

Plan ochrony Muzeum został dostosowany 8 lutego 2016 r do wymogów przedmiotowego rozporządzenia, a pracownicy Muzeum zostali z nim zapoznani. [dowód: akta kontroli str. 313-351]

W badanym okresie, stosownie do § 15 ww. rozporządzenia, Dyrektor Muzeum dokonywał corocznie analizy stanu zabezpieczenia obiektów wchodzących w skład Muzeum przed pożarem, kradzieżą i innym niebezpieczeństwem. [dowód: akta kontroli str. 361-400]

Zgodnie z § 10 ust. 1 rozporządzenia w sprawie zabezpieczenia zbiorów, przeglądu stanu zabezpieczeń budowlanych i mechanicznych, w tym sprawdzenia kompletności kluczy, dokonuje się co najmniej raz w roku. Przeglądu dokonuje komisja złożona z co najmniej dwóch osób (§ 10 ust. 2), która z dokonanego przeglądu sporządza protokół zawierający ustalenia dotyczące przeglądu, imiona i nazwiska oraz stanowiska służbowe osób, które w nim uczestniczyły (§ 10 ust. 3).

Dyrektor Muzeum Robert Kotowski wyjaśnił: *Pracownicy Muzeum na bieżąco dokonują przeglądów stanu zabezpieczeń budowlanych i mechanicznych, o których stanowi § 10 rozporządzenia. Dział Inwestycyjny oraz Szef Ochrony Straży Muzealnej niezwłocznie, po otrzymaniu zgłoszeń o uszkodzeniach zabezpieczeń, podejmują działania naprawcze, wykonywane we własnym zakresie lub zlecają je podmiotom zewnętrznym.* [dowód: akta kontroli str. 435, 437]

Do czasu rozpoczęcia kontroli NIK Dyrektor Muzeum nie powołał komisji do dokonywania przeglądów stanu zabezpieczeń budowlanych i mechanicznych. Nie sporządzano protokołów z przeglądów, o których mowa w przytoczonych powyżej wyjaśnieniach Dyrektora Muzeum. [dowód: akta kontroli str. 410]

1.10. Plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych

Muzeum posiadało *Plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowej*, o którym mowa w § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych¹⁶ (dalej: rozporządzenie w sprawie ochrony zabytków). Plan zawierał dane określone w *Instrukcji przygotowania i realizacji planów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych*, stanowiącej załącznik do rozporządzenia. Przedmiotowy plan został, zgodnie z ww. przepisem, uzgodniony z ŚWKZ i zatwierdzony przez prezydenta miasta Kielce. Ww. organy otrzymały po jednym egzemplarzu tego planu. [dowód: akta kontroli str. 411-426]

Stosownie do § 5 ust. 1 rozporządzenia w sprawie ochrony zabytków, plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych winien podlegać corocznej aktualizacji w terminie do 31 marca każdego roku, według stanu na 31 grudnia roku poprzedniego.

Plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowej nie był corocznie aktualizowany. [dowód: akta kontroli str. 312]

1.11. Ujawnianie przypadków kradzieży lub zaginięcia zabytków

W okresie objętym kontrolą w Muzeum nie ujawniono przypadków kradzieży lub zaginięcia zabytków. [dowód: akta kontroli str. 361-400]

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Nie zostało zrealizowane zalecenie po kontroli Straży Pożarnej przeprowadzonej w 2007 r., dotyczące wykonania w Dawnym Pałacu Biskupów Krakowskich w Kielcach SSP, obejmującego urządzenia sygnalizacyjno-alarmowe w ochronie całkowitej. Zalecenie winno zostać wykonane do 31 lipca 2008 r. [dowód: akta kontroli str. 180-237]

Dyrektor Muzeum Robert Kotowski wyjaśnił m.in.: *Muzeum podjęło następujące czynności w sprawie (...) montażu SSP (...): w 2009 r. został przygotowany projekt SSP wraz z pozwoleniem na budowę (wymaganym w obiektach wpisanych do rejestru zabytków);*

Ustalone
nieprawidłowości

¹⁶ Dz. U. Nr 212, poz. 2153.

corocznie występowałam do Ministerstwa Kultury (organizatora Muzeum) z wnioskami o zabezpieczenie środków na realizację tego zadania; o stanie zabezpieczenia przeciwpożarowego zespołu budynków pałacowych corocznie informujemy Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zabytków; w 2015 r. została dokonana aktualizacja projektu SSP (z 2009 r.) oraz wykonane zostały projekty sygnalizacji włamaniowej oraz telewizji dozorowej, które uzyskały akceptację Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zabytków oraz pozwolenie na budowę wydane przez Prezydenta Miasta Kielce; w 2016 r. został złożony do Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko projekt pn. „Pałac w Muzeum. Muzeum w Pałacu. Ochrona zachowanie i udostępnienie na cele publiczne zabytków ruchomych i nieruchomych o znaczeniu ogólnopolskim”, którego jednym z zadań jest montaż instalacji zabezpieczających: Systemu Sygnalizacji Włamania i Napadu, Systemu Telewizji Dozorowej oraz SSP (...). 26 maja br. została podpisana umowa z Ministerstwem Kultury na realizację wskazanego wyżej projektu. Obecnie przygotowana jest dokumentacja przetargowa dotycząca wykonania instalacji zabezpieczających w Dawnym Pałacu Biskupów Krakowskich. [dowód: akta kontroli str. 431-432, 434]

Obowiązek posiadania przez Muzeum SSP wynika z § 28 pkt 14 rozporządzenia w sprawie ochrony przeciwpożarowej.

Muzeum jako placówka organizująca liczne wystawy, koncerty, warsztaty dla dzieci i młodzieży, a także imprezy adresowane do rodzin, winna dbać o bezpieczeństwo, nie tylko zgromadzonych eksponatów, ale także odwiedzających. Trudności związane z uzyskaniem środków finansowych na wykonanie SSP, nie mogą stanowić usprawiedliwienia dla niewykonania zalecenia Straży Pożarnej przez okres 10 lat.

2. Do czasu rozpoczęcia kontroli NIK Muzeum nie posiadało instrukcji przygotowania zbiorów do ewakuacji na wypadek powstania zagrożenia, co stanowiło naruszenie § 30 ust. 1 rozporządzenia w sprawie zabezpieczenia zbiorów. [dowód: akta kontroli str. 312]

Odpowiedzialność za powyższe ponosi Leszek Lech, pełnomocnik do spraw obronnych i zarządzania kryzysowego oraz z tytułu nadzoru Dyrektor Muzeum. Leszek Jach niedopełnienie obowiązku, o którym mowa, wyjaśnił przeoczeniem, tę samą przyczynę wskazał Robert Kotowski. [dowód: akta kontroli str. 427, 429, 433]

W trakcie kontroli NIK opracowano *Instrukcję przygotowania zbiorów do ewakuacji dla Muzeum*, która zawierała ustalenia, o których stanowi § 28 rozporządzenia w sprawie zabezpieczenia zbiorów. [dowód: akta kontroli str. 615-641]

3. Dyrektor Muzeum nie powołał komisji do dokonywania przeglądów stanu zabezpieczeń budowlanych i mechanicznych. Obowiązek powołania takiej komisji wynikał z § 10 ust. 2 rozporządzenia w sprawie zabezpieczenia zbiorów. Nie sporządzano protokołów z przeglądów, o których mowa w przytoczonych na stronie siódmej niniejszego wystąpienia wyjaśnieniach Dyrektora Muzeum. Obowiązek sporządzania takich protokołów wynikał z § 10 ust. 3 ww. rozporządzenia. [dowód: akta kontroli str. 410]

Robert Kotowski wyjaśnił m.in.: (...) *Brak sformalizowanej formy komisji dokonującej przeglądów wynika z przeoczenia. Zarządzeniem nr 93 Dyrektora Muzeum z 19 października br. została powołana stała komisja, która corocznie będzie dokonywała wskazanych w rozporządzeniu przeglądów, z których będą sporządzane protokoły.* [dowód: akta kontroli str. 436-437]

Dyrektor Muzeum do swoich wyjaśnień załączył zarządzenie nr 93/2017 w sprawie powołania komisji do przeglądów zabezpieczeń budowlanych i mechanicznych. [dowód: akta kontroli str. 438]

4. Instrukcje bezpieczeństwa pożarowego dla pięciu obiektów wchodzących w skład Muzeum: Dawnego Pałacu Biskupów Krakowskich w Kielcach, Muzeum Lat Szkolnych Stefana Żeromskiego w Kielcach, Budynku wystawienniczo-administracyjnego przy ulicy Orlej w Kielcach, Muzeum Dialogu Kultur oraz Pałacyku Henryka Sienkiewicza w Oblęgorku zostały dostosowane do wymogów rozporządzenia w sprawie zabezpieczenia zbiorów dopiero 6 października 2017 r., tj. prawie dwa lata po terminie określonym w § 31 tego rozporządzenia. [dowód: akta kontroli str. 240-297, 642-644, 682]

Dyrektor Muzeum Robert Kotowski wyjaśnił, iż było to wynikiem przeoczenia. [dowód: akta kontroli str. 650-651]

5. *Plan ochrony Muzeum* został dostosowany do wymogów rozporządzenia w sprawie zabezpieczenia dopiero 8 lutego 2016 r., tj. 38 dni po terminie określonym w § 31 tego rozporządzenia. [dowód: akta kontroli str. 313-351]

Dyrektor Muzeum Robert Kotowski wyjaśnił m.in.: *Prace nad aktualizacją Planu ochrony Muzeum rozpoczęły się niezwłocznie po zakończeniu projektu „Przebudowa dziedzińca Pałacu Biskupów Krakowskich wraz z modernizacją infrastruktury” (prowadzonego w latach 2013-2015), którego jednym z elementów był montaż urządzeń zabezpieczenia technicznego. 20 października 2015 roku rozpoczęto procedurę dostosowania Planu ochrony Muzeum do wymogów rozporządzenia (...).* [dowód: akta kontroli str. 649-651]

Wyjaśnienia nie zasługują na uwzględnienie. Prace dotyczące dostosowania *Planu ochrony Muzeum* do stosownych wymogów należało rozpocząć odpowiednio wcześniej, aby zakończyć je w terminie określonym w § 31 rozporządzenia w sprawie zabezpieczenia zbiorów. Realizacja projektu, o którym mowa w przytoczonych powyżej wyjaśnieniach, nie stanowiła przeszkody uniemożliwiającej terminowe dostosowanie tego planu do wymogów ww. rozporządzenia.

6. *Plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowej* nie był corocznie aktualizowany, pomimo iż obowiązek taki wynikał z § 5 ust. 1 rozporządzenia w sprawie ochrony zabytków. [dowód: akta kontroli str. 312]

Odpowiedzialność za powyższe ponosi Leszek Lech, który niedopełnienie obowiązku, o którym mowa, wyjaśnił przeoczeniem. [dowód: akta kontroli str. 427, 449-451]

Uwaga dotycząca badanej działalności

NIK zwraca uwagę, że nieokreślenie w procedurach pozyskiwania muzealiów oraz ewidencjonowania muzealiów terminów na wykonanie poszczególnych czynności przez pracowników Muzeum, może stwarzać ryzyko przewlekłości realizacji zadań w nich określonych.

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia negatywnie działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym obszarze.

2. Działania podejmowane przez muzeum w celu ochrony zabytków archeologicznych

Opis stanu faktycznego

2.1. Dokumentacja prowadzona w zakresie ewidencjonowania zbiorów, w tym depozytów archeologicznych

Liczba zabytków archeologicznych znajdujących się w zbiorach Muzeum według stanu na 1 stycznia 2013 r. wynosiła 320.718, w tym: wydzielone – 4.298 oraz masowe – 316.420. [dowód: akta kontroli str. 938]

W Muzeum jest prowadzona w formie elektronicznej *Księga Akcesji*, stanowiąca moduł komputerowej bazy danych zabytków MONA. Rejestruje się w niej dane dotyczące m.in.: źródła i daty nabycia zabytku. Księgę tę w miarę potrzeby można wydrukować w wersji papierowej, w zdefiniowanym zakresie, np.: wybrany rok lub pojedynczy wpis. Najliczniejszą grupę zaewidencjonowanych w niej obiektów stanowią zabytki o charakterze historyczno-artystycznym, tj. monety, medale, obrazy, rzemiosło artystyczne, grafika. W ww. księdze pod jedną pozycją dokonano wpisu zabytków archeologicznych odkrytych w trakcie prowadzenia badań archeologicznych w związku z realizacją dwóch inwestycji budowlanych: *Budowa drogi krajowej* oraz *Budowa drogi ekspresowej*. [dowód: akta kontroli str. 864-893]

Dział Archeologii prowadzi *Księgę inwentarzową muzealiów archeologicznych*. Zaewidencjonowano w niej 126 wydzielonych zabytków archeologicznych¹⁷ odkrytych

¹⁷ Muzeum przyjęło łącznie 128 zabytków wydzielonych, jednakże Komisja Zakupów i Wpływu Muzealiów Muzeum Narodowego na wniosek Kierownika Działu Archeologii Muzeum, Jolanty Gągorowskiej-Chudobskiej nie wyraziła zgody na wprowadzenie do zbiorów Działu Archeologii dwóch przedmiotów (pocisk naboju z XIX w. i fragment kamienia).

w trakcie prowadzenia ww. badań archeologicznych. Nie zaewidencjonowano w niej 211 masowych zabytków archeologicznych odkrytych w trakcie prowadzenia tych badań. [dowód: akta kontroli str. 694-744, 933-937]

Dyrektor Muzeum Robert Kotowski wyjaśnił m.in.: *W Księdze inwentarzowej (...) nie zaewidencjonowano zabytków masowych, ponieważ na wniosek kierownika Działu Archeologii, zostały one, decyzją Komisji uznane za materiał niewłaściwy do wpisania do Księgi inwentarzowej, głównie ze względu na zły stan zachowania, a co za tym idzie małą wartość merytoryczną tych obiektów. W związku z tym podjęto decyzję o wpisaniu ich do Zeszytu Ewidencyjnego Materiałów Pomocniczych Działu Archeologii¹⁸. Materiał ten może być wykorzystany do zajęć muzealnych jako materiał dydaktyczny, pomocniczy, pokazowy. Do Zeszytu Ewidencyjnego zostały wpisane fragmenty zniszczonych narzędzi i przedmiotów nieokreślonych, kości zwierzęce oraz fragmenty naczyń, przeważnie nowożytnych.* [dowód: akta kontroli str. 941-942, 951]

W Muzeum prowadzona jest *Księga depozytów*. Nie zaewidencjonowano w niej zabytków archeologicznych odkrytych w trakcie prowadzenia badań archeologicznych w związku z realizacją dwóch inwestycji budowlanych: *Budowa drogi krajowej* oraz *Budowa drogi ekspresowej*. [dowód: akta kontroli str. 756]

W Muzeum nie zakładano kart ewidencyjnych dla zabytków masowych wpisanych do *Zeszytu Ewidencyjnego*. [dowód: akta kontroli str. 756]

Robert Kotowski wyjaśnił m.in.: *(...) nie ma żadnego przepisu, który nakazywałby zakładanie kart ewidencyjnych materiałom pomocniczym.* [dowód: akta kontroli str. 941, 951]

W wyniku badania 12 losowo wybranych kart ewidencyjnych zabytków wydzielonych ustalono, iż spełniały one wymogi określone w § 3 ust. 1 rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 30 sierpnia 2004 r. w sprawie zakresu, form i sposobu ewidencjonowania zabytków w muzeach¹⁹ (dalej: rozporządzenie w sprawie ewidencjonowania). [dowód: akta kontroli str. 961-984]

Dla wszystkich przyjętych w depozyt zabytków archeologicznych pozyskano dokumentację badań archeologicznych i innych badań terenowych, które stanowią obowiązkową dokumentację ewidencyjną. [dowód: akta kontroli str. 455-456, 667-669, 690-691, 694-753]

2.2. Sporządzanie i przekazywanie *Sprawozdań K-02*

Wszystkie *Sprawozdania K-02* za lata 2013-2016²⁰ zostały przekazane przez Muzeum do Głównego Urzędu Statystycznego terminowo, tj. do 21 stycznia roku następnego za rok poprzedni w przypadku sprawozdań złożonych za lata 2013-2015 i do 23 stycznia 2017 r. w przypadku sprawozdań za 2016 r. W Dziale 3. *Ruch muzealiów w ciągu roku* w sekcji *Depozyty* w kolumnie dotyczącej *Archeologii* Muzeum nie wykazywało żadnych wpisów w księgach wieczystych i skreśleń w księgach depozytów. W Dziale 2. *Zbiory muzealne, okazy żywe – stan w dniu 31 XII* Muzeum w *Sprawozdaniach K-02* za lata 2014-2016 nie wykazywało żadnych zabytków archeologicznych przekazanych w depozyt, a w *Sprawozdaniu K-02* za 2013 r. wykazało 108 depozytów. W *Sprawozdaniach K-02* za lata 2013-2015 Muzeum wykazało 5.558, a za rok 2016 – 5.548 muzealiów archeologicznych. [dowód: akta kontroli str. 459-580, 693]

2.3. Inwentaryzowanie zbiorów

W 2015 r. przeprowadzono w Dziale Archeologii inwentaryzację, tj. kontrolę zgodności wpisów w dokumentacji ewidencyjnej ze stanem faktycznym zabytków archeologicznych. Objęto nią wszystkie zabytki archeologiczne, w tym przyjęte w depozyt na podstawie decyzji ŚWKZ z 9 października 2015 r. Z protokołu z inwentaryzacji zbiorów²¹ wynikało m.in. iż nie

¹⁸ Dalej: Zeszyt Ewidencyjny.

¹⁹ Dz. U. Nr 202, poz. 2073.

²⁰ Po cztery sprawozdania z Muzeum Narodowego w Kielcach – siedziby głównej, Muzeum Lat Szkolnych Stefana Żeromskiego w Kielcach, Pałacyku Henryka Sienkiewicza w Oblęgorku, Muzeum Dialogu Kultur w Kielcach i trzy z Dawnego Pałacu Biskupów Krakowskich w Kielcach

²¹ Przedmiotowy protokół został sporządzony 15 października 2015 r.

stwierdzono braków zabytków archeologicznych. Komisja inwentaryzacyjna zaleciła m.in.: przekazanie jednej monety z Działu Archeologii do Działu Historii (kolekcji numizmatycznej) oraz ponowne przesnurowanie tomu IV *Księgi inwentarzowej muzealiów archeologicznych*. Zalecenia komisji zostały zrealizowane. [dowód: akta kontroli str. 814-822]

W 2017 r. przeprowadzono inwentaryzację zbiorów Muzeum Archeologicznego w Wiślicy. Jej celem była m.in. kontrola zgodności wpisów w dokumentacji ewidencyjnej ze stanem faktycznym zabytków. Przed jej rozpoczęciem zostały one przetransportowane z Wiślicy do Kielc i złożone w magazynach Muzeum. Komisja inwentaryzacyjna stwierdziła brak:

- 351 zabytków wpisanych do *Księgi Inwentarzowej Muzealiów Archeologicznych*;
- 106 zabytków wpisanych do *Księgi Inwentarzowej Muzealiów Artystyczno-Historycznych*.

Dzięki przeprowadzonej inwentaryzacji ustalono, iż zbiory Muzeum Archeologicznego w Wiślicy to m.in. 17.585 zabytków archeologicznych. [dowód: akta kontroli str. 824-854]

Dyrektor Muzeum Robert Kotowski wyjaśnił m.in.: *Celem przeprowadzonej inwentaryzacji było faktyczne przejęcie zgromadzonych w Muzeum Regionalnym w Wiślicy obiektów archeologicznych. Ponieważ Muzeum to zarządzane było przez Urząd Gminy, w którym brak było kadry merytorycznej, nastąpiły w nim ogromne zaniedbania, nagromadzone przez lata, zarówno pod kątem działalności merytorycznej Muzeum, jak i ze względu na zaniedbania podstawowego celu jakim jest ochrona zabytków – poprzez przechowywanie ich w bardzo złych warunkach i brak nadzoru merytorycznego nad nimi. Priorytetowym celem mojego działania było przede wszystkim przejęcie zbiorów Muzeum Regionalnego w Wiślicy – ich przewiezienie, zabezpieczenie oraz właściwe przechowywanie. Każdy obiekt został dokładnie sprawdzony, policzony, oczyszczony oraz przełożony z brudnych, często zapleśniałych pudeł do nowych, spełniających normy konserwatorskie opakowań. (...) w czasie trwania inwentaryzacji wystąpiłem z pismem do Pana Stanisława Krzaka – wójta Gminy Wiślica z prośbą o udostępnienie posiadanych materiałów dotyczących toczącego się w latach 1994 – 1995 postępowania prokuratorskiego w sprawie zaginionych zabytków (...), w odpowiedzi na które otrzymałem informację (...), że akta sprawy znajdujące się na płycie CD zostały przekazane Pani Agacie Bińkowskiej – Członkowi Zarządu Województwa Świętokrzyskiego (...). Z prośbą o udostępnienie płyty wystąpiłem do Dyrektora Departamentu Promocji, Edukacji, Kultury, Sportu i Turystyki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego (...), którą otrzymałem 7 listopada 2017 r. Obecnie trwa analiza otrzymanej dokumentacji, która wyznaczy kierunek dalszego działania.* [dowód: akta kontroli str. 939-940, 951]

W *Księdze akcesji* nie zaewidencjonowano zabytków, które Muzeum przejęło w wyniku połączenia z Muzeum Regionalnym w Wiślicy. [dowód: akta kontroli str. 960]

Dyrektor Muzeum Robert Kotowski wyjaśnił m.in.: (...) *Zgodnie z obowiązującymi w Muzeum procedurami oraz pragmatyką działania, aby zabytki archeologiczne Muzeum Archeologicznego w Wiślicy mogły zostać zarejestrowane w Księdze Akcesji, muszą wcześniej zostać opracowane naukowo w Monie przez specjalistę z Muzeum Archeologicznego w Wiślicy. (...) Ze względu na dużą skalę problemu, opracowanie zbiorów Muzeum Archeologicznego w Wiślicy będzie trwało kilka lat. (...)* [dowód: akta kontroli str. 985-987]

Zgodnie z poleceniem służbowym Dyrektora Muzeum z 26 września 2017 r. rozpoczęto 3 października 2017 r. w Dziale Archeologii inwentaryzację²², tj. kontrolę zgodności wpisów w dokumentacji ewidencyjnej ze stanem faktycznym zabytków archeologicznych. [dowód: akta kontroli str. 823]

2.4. Przyjmowanie zabytków archeologicznych w depozyt, w tym na podstawie decyzji ŚWKZ

W okresie objętym kontrolą Muzeum przyjęło od *Pracowni ARC* z siedzibą w Jerzykowie (dalej: *Pracownia ARC*) 214 zabytków archeologicznych (211 masowych i trzy wydzielone)

²² Zgodnie z poleceniem służbowym nr 3/2017 z 26 września 2017 r. Dyrektora Muzeum w sprawie przeprowadzenia inwentaryzacji w Dziale Archeologii Muzeum inwentaryzacja winna być przeprowadzona w okresie od 3 października do 31 grudnia 2017 r.

pochodzących z badań przeprowadzonych w związku z realizacją inwestycji *Budowa drogi ekspresowej*²³. ŚWKZ wydał 9 października 2015 r. decyzję o przekazaniu ww. zabytków w depozyt Muzeum, tj. 43 dni po ich przyjęciu przez tę instytucję. Na podstawie tej samej decyzji ŚWKZ przekazał w depozyt 125 zabytków wydzielonych przyjętych 30 października 2012 r. przez Muzeum od *Arkadii* z siedzibą w Lesznie (dalej: *Arkadia*), tj. prawie trzy lata wcześniej. [dowód: akta kontroli str. 457, 669, 691, 745, 748]

Muzeum wystąpiło 17 lutego 2016 r. o przekazanie ww. zabytków na własność, na co ŚWKZ decyzją z 26 lutego 2016 r. wyraził zgodę. Od wydania decyzji dotyczącej przekazania zabytków archeologicznych w depozyt Muzeum do wydania decyzji dotyczącej ich przekazania na własność upłynęło 140 dni. Muzeum nie odwoływało się od decyzji ŚWKZ. [dowód: akta kontroli str. 691-692]

2.5. Dokumentowanie przyjmowania w depozyt zabytków archeologicznych

2.5.1. Muzeum przyjęło, bez decyzji ŚWKZ, zabytki archeologiczne od dwóch firm prowadzących badania archeologiczne: *Arkadii* – 30 października 2012 r. i *Pracowni ARC* – 30 września 2015 r. Sporządzono stosowne protokoły przyjęcia materiałów archeologicznych pozyskanych w związku z realizacją inwestycji budowlanych, które podpisali: reprezentant danej firmy (przekazujący) i ze strony Muzeum – główny inwentaryzator oraz kierownik Działu Archeologii (przyjmujący). ŚWKZ nie uczestniczył w czynnościach związanych z przyjęciem przez Muzeum zabytków, gdyż nie był o tym poinformowany. [dowód: akta kontroli str. 745-746, 748, 931-932]

ŚWKZ nie został poinformowany przez Muzeum o przyjęciu zabytków z badań od *Arkadii* i *Pracowni ARC*, gdyż jak wyjaśnił Dyrektor Muzeum nie istnieją żadne przepisy, które nakazują informować ŚWKZ o takim przyjęciu. [dowód: akta kontroli str. 931-932, 941, 951-952]

Do powyższych protokołów załączono inwentarze zabytków wraz ze stosowną dokumentacją archeologiczną. Zgodnie z nimi Muzeum przyjęło 125 materiałów archeologicznych od *Arkadii* i 214 od *Pracowni ARC*. W związku z tym, że przyjęto je bez stosownych decyzji ŚWKZ (co opisano w punkcie 2.4. niniejszego wystąpienia) nie można stwierdzić, czy inwentarze zabytków, które podlegały przyjęciu do Muzeum były tożsame z inwentarzami załączonymi do decyzji o przekazaniu w depozyt. [dowód: akta kontroli str. 669, 745-748]

Wydając ww. firmom promesy²⁴ Muzeum nie określiło w nich żadnych warunków dotyczących przyjęcia zabytków. Jak podała w wyjaśnieniach Ilona Daria Dyktyńska, Zastępca Dyrektora ds. Naukowych, (...) *materiały archeologiczne Muzeum otrzymało w stanie wymagającym oczyszczenia i czasochłonnych zabiegów konserwatorskich. Np. przedmioty żelazne i szklane były bardzo mocno odpowiednio: skorodowane i zabrudzone. Działania konserwatorskie trwały w Muzeum około roku.* [dowód: akta kontroli str. 455-456, 667-668, 684, 688]

2.5.2. W okresie objętym kontrolą pięć podmiotów złożyło w Muzeum wnioski o przyjęcie zabytków archeologicznych pochodzących z planowanych badań archeologicznych związanych z realizacją dziewięciu inwestycji budowlanych. W jednym przypadku Muzeum przyjęło na własność zabytki na podstawie decyzji ŚWKZ, co opisano powyżej. W pozostałych nie otrzymało zabytków, przy czym w przypadku pięciu inwestycji budowlanych Muzeum nie posiadało informacji o rezultatach prowadzonych badań archeologicznych, a w dwóch otrzymało dokumentację z badań archeologicznych. W latach 2013-2017 (30 września) nie było przypadku zdeponowania w Muzeum zabytków archeologicznych bez jego zgody. [dowód: akta kontroli str. 455-456, 667-668, 942, 951-952]

2.5.3. Inwentarze (załączone do decyzji ŚWKZ z 9 października 2015 r. o przekazaniu zabytków w depozyt oraz do protokołów przyjęcia zabytków z 30 października 2012 r. i 30 września 2015 r.), na podstawie których przyjęto zabytki archeologiczne były zgodne

²³ Protokół przyjęcia z 30 września 2015 r.

²⁴ Odpowiednio 16 lutego 2012 r. i 21 sierpnia 2014 r.

z dokumentacją z badań archeologicznych. W Muzeum zweryfikowano zgodność inwentarzy i nie ujawniono żadnych rozbieżności. [dowód: akta kontroli str. 455-456, 667-669, 690-691, 694-753]

2.6. Prowadzenie przez pracowników Muzeum własnych badań archeologicznych, związanych z inwestycjami budowlanymi

Muzeum nie przeprowadzało badań archeologicznych związanych z realizacją inwestycji budowlanych. [dowód: akta kontroli str. 458]

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W *Księdze depozytów* prowadzonej przez głównego inwentaryzatora nie zaewidencjonowano zabytków przyjętych do Muzeum w depozyt, w związku z odkryciami dokonanymi podczas realizacji inwestycji budowlanych *Budowa drogi krajowej* oraz *Budowa drogi ekspresowej*. W konsekwencji *Sprawozdania K-02* za lata 2013-2016 sporządzane w oparciu o funkcjonujące w Muzeum księgi nie odzwierciedlały faktycznego stanu depozytów znajdujących się w Muzeum. [dowód: akta kontroli str. 459-580, 756]

Zgodnie z § 1 ust. 1 i 2 rozporządzenia w sprawie ewidencjonowania, zabytki przechowywane w muzeach są ewidencjonowane, a dokumentacja ewidencyjna powinna być zgodna ze stanem faktycznym. Ewidencjonowanie polega na wpisie dokonany m.in. w księdze depozytów, pozwalającym zidentyfikować każdy ze znajdujących się w muzeum zabytków.

Tadeusz Kosiński, Główny Inwentaryzator wyjaśnił m.in.: (...) *po otrzymaniu decyzji ŚWKZ dotyczącej przekazania zabytków archeologicznych na własność Muzeum, Kierownik Działu Archeologii przygotował wniosek do Komisji dotyczący wprowadzenia do zbiorów Działu Archeologii tych zabytków. Komisja rozpatrzyła ten wniosek i zarekomendowała, aby część obiektów wpisać do Księgi Inwentarzowej Działu Archeologii, a część do Zeszytu Ewidencyjnego. W trakcie tego procesu nie zapadła żadna decyzja, z której wynikałoby, iż pracownicy Działu Głównego Inwentaryzatora winni zaewidencjonować w Księdze depozytów przekazane decyzją ŚWKZ zabytki archeologiczne.* [dowód: akta kontroli str. 754-755]

Dyrektor Muzeum Robert Kotowski wyjaśnił m.in.: (...) *po zatwierdzeniu protokołu Komisji przez Dyrektora Muzeum Dział Głównego Inwentaryzatora wpisuje obiekty do Księgi Depozytowej. Po otrzymaniu decyzji ŚWKZ Dział Archeologii przystąpił do opracowywania obiektów. W związku z dużą ilością materiału archeologicznego, przygotowanie pełnej naukowej informacji wymagało dużo pracy, trwającej cztery miesiące. Po pełnym rozpoznaniu przekazanych obiektów kierownik Działu Archeologii uznał, że warto przejąć obiekty na własność. W związku z tym przygotowano zostało pismo do ŚWKZ (...) o przekazanie pozyskanych obiektów na własność, na co ŚWKZ wyraził zgodę. W związku z tym przerwana została procedura przyjmowania obiektów w depozyt i nie zostały one wpisane do Księgi depozytów. Rozpoczęto bowiem procedurę przyjęcia zabytków archeologicznych na własność.* [dowód: akta kontroli str. 762-764]

Powyższe wyjaśnienia nie zasługują na uwzględnienie, gdyż z przepisów rozporządzenia w sprawie ewidencjonowania jednoznacznie wynika, że zabytki archeologiczne przyjęte w depozyt powinny być wpisane do *Księgi depozytów*.

2. Muzeum przyjęło 337 zabytków archeologicznych w depozyt pomimo braku decyzji ŚWKZ o przekazaniu tych zabytków w depozyt.

Powyższe zabytki zostały odkryte w trakcie prowadzenia badań archeologicznych:

- w związku z realizacją inwestycji *Budowa drogi krajowej* i przyjęte 30 października 2012 r. od *Arkadii* (123 zabytki);
- w związku z realizacją inwestycji *Budowa drogi ekspresowej* i przyjęte 30 września 2015 r. od *Pracowni ARC* (214 zabytków),

a ŚWKZ przekazał je Muzeum w depozyt dopiero decyzją z 9 października 2015 r. [dowód: akta kontroli str. 691, 745-746, 748]

Zgodnie z art. 35 ust. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami²⁵, miejsce przechowywania zabytków archeologicznych odkrytych, przypadkowo znalezionych albo pozyskanych w wyniku badań archeologicznych bądź poszukiwań, o których mowa w art. 36 ust. 1 pkt 12, określa wojewódzki konserwator zabytków, przekazując je, w drodze decyzji, w depozyt muzeum lub innej jednostce organizacyjnej, za jej zgodą.

Odpowiedzialność za tę nieprawidłowość ponosi Dyrektor Muzeum, który wyjaśnił, że zinterpretował przytoczony powyżej przepis w inny sposób, tj. jego zdaniem Muzeum dochowało wszelkich procedur wyrażając zgodę na przyjęcie obiektów od *Arkadii i Pracowni ARC*. (...) Muzeum oczekiwało na decyzję ŚWKZ w formie pisemnej, mając przekonanie o jego doskonałym rozeznaniu w sytuacji, bowiem z korespondencji z *Arkadią i Pracownią ARC* wynikało, iż Muzeum wyraziło zgodę, o której mowa w art. 36 ust. 1 pkt 12 ustawy. [dowód: akta kontroli str. 760-764]

3. Muzeum ze znacznym opóźnieniem podjęło działania w celu uregulowanie statusu posiadania przyjętych zabytków.

Muzeum przyjęło 30 października 2012 r. od *Arkadii* 123 zabytki archeologiczne, a dopiero 7 października 2015 r. Dyrektor Muzeum zwrócił się do ŚWKZ o wyrażenie zgody na przyjęcie ich w depozyt. [dowód: akta kontroli str. 690-691, 745-746]

Odpowiedzialność za tę nieprawidłowość ponosi Dyrektor Muzeum który wyjaśnił m.in.: (...) *Muzeum po przyjęciu zabytków zabezpieczyło je i oczekiwało na decyzję ŚWKZ. W tym czasie Muzeum wydało także zgodę na przechowywanie zabytków z kolejnych badań archeologicznych Pracowni ARC, która po przeprowadzeniu prac zgłosiła ich wyniki do ŚWKZ. Ten w piśmie z 7 września 2015 r. (do wiadomości także Muzeum) poinformował o możliwości przejęcia na własność zabytków pozyskanych z powyższych badań. To stało się impulsem do wystąpienia do ŚWKZ o wyrażenie zgody na przejęcie w depozyt, a następnie na własność zabytków z obu inwestycji razem.* [dowód: akta kontroli str. 689, 760-764]

Uwaga dotycząca badanej działalności

NIK wskazuje na potrzebę zamieszczania w wydawanych przez Muzeum promesach zapisów, dotyczących warunków przyjęcia zabytków archeologicznych odkrytych w związku z realizacją inwestycji budowlanych. Nieokreślenie takich warunków skutkowało tym, iż Muzeum otrzymało od *Arkadii i Pracowni ARC* zabytki archeologiczne skorodowane i zabrudzone, co wymagało podjęcia czasochłonnnych działań konserwatorskich.

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia negatywnie działalność kontrolowanej jednostki w badanym obszarze.

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli²⁶, wnioskuje o:

1. Dokonywanie corocznej aktualizacji *Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowej*.
2. Ewidencjonowanie w *Księdze depozytów* Muzeum przyjętych w depozyt zabytków archeologicznych na podstawie decyzji ŚWKZ.
3. Przyjmowanie zabytków archeologicznych w depozyt po uzyskaniu stosownej decyzji ŚWKZ.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

²⁵ Dz. U. z 2017 r. poz. 2187, ze zm.

²⁶ Dz. U. z 2017 r. poz. 524.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Kielcach.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Kielce, grudnia 2017 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Kielcach
Dyrektor
Grzegorz Walenzik

.....
podpis